

INOVACIJŲ SKLEIDIMO TRUKDŽIŲ NAUJAUSIA ANALIZĖ, ĮSKAITANT SKAITMENINIMĄ

Pasirengimas 2021-2027 laikotarpiui reikalauja dar kartą suvokti inovacijų skleidimo trukdžius. Ši analizė apima 2017-2019 metų laikotarpiu atliktus tyrimus ir vertinimus, pastabas ir rekomendacijas.

Autoriai: Justė Rakšytė-Hoimian, Aleksandr Izgorodin, Paulius Kamaitis, Artūras Malysis,
Jurgis Vasiliauskas, Raminta Žemaitytė

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

Vyriausybės
strateginės analizės
centras

Pagrindinis apžvalgos tikslas – vienoje vietoje pateikti Lietuvos ir tarptautinių ekspertų 2017–2019 m. identifikuotus mokslo, technologijų ir inovacijų sistemos trūkštius ir rekomendacijas jiems šalinti. Rezultatai pirmiausiai bus panaudoti rengiant 2021–2027 m. Sumanios specializacijos strategiją, taip pat bus naudingi ministerijų ir įgyvendinančių agentūrų veikloje, planuojant sistemos tobulinimo veiksmus, rengiant būsimas sistemos stebėsenos ir vertinimo ataskaitas. Apžvalga apima temiška struktūruotas sistemos problemas, apibendrintas išvadas ir rekomendacijas, kaip jas šalinti, taip pat nuorodas į šaltinius – ekspertų tyrimus ir apžvalgas, kuriomis remiamasi analizėje.

NR.	PROBLEMA
1.	<p>MTI sistemos fragmentacija: politika, agentūros</p> <p>1. Būdingos pavienės politikos priemonės ir daug įvairių nesąveikių paramos schemų. Tai, kad yra kelios įgyvendinimo agentūros, nesilaikančios suderinto požiūrio į paramą mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos priemonėms, didina valdymo sistemos sudėtingumą ir taip riboja naudotojų prieigą prie įvairių esamų priemonių. (ES Tarybos rekomendacijos Lietuvai 2019, 2019 m. birželis)</p> <p>2. Didelė administracinė našta. Fragmentuota, biurokratizuota įstaigų, kurių funkcijos susijusios su mokslo, technologijų ir inovacijų politikos formavimu, veikla. Padidėjusios inovacines veiklas vykdančių verslo subjektų sąnaudos dėl prisitaikymo prie skirtingų reikalavimų. (Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos, 2019 m. birželis)</p> <p>3. Lietuvos viešojo sektoriaus inovatyvumo rodikliai, nepaisant teigiamų pokyčių, vis dar išlieka prasti, viešųjų paslaugų kokybė nepakankama, o viešojo sektoriaus organizacijose trūksta paskatų inovacijoms. Trūksta holistinio požiūrio į inovacijų skatinimą ir kritinės investicijų masės. Sunkiai ir lėtai įgyvendinami strateginiai sprendimai. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. rugpjūtis)</p> <p>4. Konsultacijų priemonių dizainas yra ydingas. Ne visos įmonės gali rasti tinkamus konsultantus, administraciniai priemonių kaštai vis dar išlieka dideli, įmonių konsultacijos yra neefektyvios dėl tęstinumo trūkumo. Sudėtinga užtikrinti konsultacijų kokybę, aukščiausios kvalifikacijos konsultantų dalyvavimą verslo konsultantų tinkle, neužkirstos galimybės švaistyti lėšų. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiųjų ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p>
2.	<p>MTEPI finansavimo struktūra, paramos priemonės</p> <p>1. Investicijos į mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą ir inovacijas (MTEPI) nesiekia ES vidurkio ir vis dar labai priklauso nuo ESI fondų. (2019 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita, 2019 m. vasaris).</p> <p>2. Pakankamo ir tvaraus inovacijų finansavimo srauto nebuvimas (netolygus finansavimas). MTEP veiklos finansavimas Lietuvoje nėra pakankamas. Stokojama tiek tvarių viešojo sektoriaus investicijų, tiek pakankamo privataus sektoriaus finansavimo. 2016 m. pagal išlaidas MTEPI, vertinant ES šalių kontekste, Lietuva buvo 8 nuo galo, skirdama 0,84 proc. BVP, kai ES vidurkis siekė 2,04 proc. Investicijų į MTEPI sritį dydį daugiausiai lėmė Europos struktūrinių ir investicinių fondų lėšos. Tuo tarpu verslo išlaidos MTEP iki šiol išlieka nedidelės. 2016 m. verslo išlaidos MTEP veiklai vykdyti sudarė 0,33 proc. BVP. (Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos, 2019 m. birželis)</p> <p>3. Investicijos [MTEP], išreikštos BVP dalimi, Lietuvoje vis dar nesiekia nei Sąjungos, nei kitų Baltijos šalių vidurkio. Lietuvos įmonių inovacijų ir technologijų įsisavinimo gebos lygis yra žemas. Reikia didesnių investicijų į mokslinius tyrimus ir inovacijas, visų pirma privačiame sektoriuje. Tai padidintų našumą, kuris, nors pastaruoju metu ir didėja, tebėra gerokai žemesnis už Sąjungos lygį. (ES Tarybos rekomendacijos Lietuvai 2019, 2019 m. birželis)</p> <p>4. Nepakankamas tyrėjų finansavimas ir MTI sistemos fragmentacija lemia žemą mokslinių tyrimų kokybę. Lietuvos MTI sistemą sudaro daug žinybų ir įvairių paramos schemų, įskaitant dosnias mokesčių paskatas, kuriomis vis dar nepakankamai naudojamosi. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimas) (2019 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita, 2019 m. vasaris)</p>

NR.	PROBLEMA
	<p>5. Siekiant didinti verslo investicijų į MTEP apimtį vien ES fondų priemonių nepakanka. Reikalingas sisteminis požiūris, apimantis kitas finansines ir nefinansines priemones. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. rugpjūtis)</p> <p>6. ES struktūrinių fondų priemonės formuoja „subsidių kultūrą“. Svarbus naujojo ES struktūrinių fondų finansavimo laikotarpio uždavinys - mažinti priklausomybę nuo ES struktūrinių fondų ir didinti grįžtančių ir reinvestuojamų lėšų apimtį. Tai leistų subsidių lėšas paskirti didžiausia rizika pasižyminčioms veikloms, užtikrinti finansavimo tvarumą per grįžtančias ir reinvestuojamas lėšas. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p> <p>7. Sudėtingas mokestinių lengvatų MTEPI veiklai pasinaudojimo mechanizmas. Valstybės kontrolės audito metu atlikta apklausa parodė, kad pasyvus lengvatų naudojimas yra sąlygojamas įmonių žinių trūkumo dėl MTEPI veiklos kvalifikavimo, bei teigiama, kad lengvata naudinga tik pelningoms įmonėms. (Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos, 2019 m. birželis)</p> <p>8. Kadangi didžioji dalis rizikos kapitalo fondų finansuojami ES fondų lėšomis, didžiąją dalį lėšų jie gali investuoti tik Lietuvoje. Tuo tarpu investuojant į aukštą potencialą turinčias įmones, tam tikroje stadijoje neišvengiama jų plėtra į užsienį, kadangi taip įmonė gali augti ir generuoti didesnę grąžą investuotojams. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p> <p>9. Klasteriams skirtose ES fondų priemonėse pastebima fragmentacija. Dalis šiuo metu veikiančių klasterių yra brandūs, kiti tik besivystantys ir silpni. Besivystantiems klasteriams visas ar dalį minėtomis priemonėmis finansuojamų veiklų reikėtų teikti kartu mentorystės pagrindu, svarbu skatinti ilgalaikį strateginį klasterio narių požiūrį, keisti įmonių mentalitetą ir skatinti bendradarbiavimo kultūrą, brandinti klasterių koordinatorių gebėjimus įveikinti klasterių infrastruktūrą. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p> <p>10. Nors Lietuva pastaraisiais metais padarė didelę pažangą gerinant verslo aplinką ir startuolių ekosistemą, Lietuvos startuolių ekosistema Europos kontekste nėra reikšminga. Nors startuolių skaičius auga, investicijų į tarptautiniu mastu konkurencingus technologinius startuolius vis dar trūksta. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p>
3.	<p>Ekonominė struktūra, tiesioginės užsienio investicijos</p> <p>1. Lietuvos verslas turi nedidelį potencialą pritraukti kritinės masės investicijų ir kurti didelio masto inovacijas. Menką mokslinių tyrimų ir inovacijų paklausą įmonėse daugiausia iš anksto nulemia ekonomikos, kurią iš esmės sudaro žemesnės pridėtinės vertės pramonė ir paslaugos, struktūra. (2019 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita, 2019 m. vasaris)</p> <p>2. Lietuvos ekonomikos struktūra ir eksporto imlumas technologijoms per pastaruosius kelerius metus nedaug pasikeitė. Didžiąją eksporto dalį sudaro mažiau žinioms imlios paslaugos ir žemųjų arba žemesniųjų technologijų pramonės gaminiai. (2018 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita, 2018 m. kovas)</p> <p>3. Lietuvos regionų konkurencingumo skirtumai išlieka dideli ir ryškėja. Sostinės regiono konkurencingumas 33 proc. viršija Lietuvos vidurkį; žemiausiu produktyvumu pasižymintys regionai turi silpniausius absorbcinius pajėgumus, o labiau išsivystę regionai „susiurbia“ žmonių kapitalą ir investicijas. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p> <p>4. Verslumo lygis Lietuvos regionuose smarkiai skiriasi – versliausios didžiųjų miestų ir kurortų savivaldybės, tačiau pasienio regionuose verslumo lygis žemas, jaučiamas kompetencijų, reikalingų verslo pradžiai, trūkumas. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p>

NR.	PROBLEMA
	<p>5. Aukštųjų ir vidutinio lygio technologijų prekių ir žinioms imlių paslaugų svoris bendroje eksporto struktūroje Lietuvoje yra tarp žemiausių ES. Pramonės produktyvumas kitų ES valstybių kontekste išlieka žemas. (2019 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita, 2019 m. vasaris)</p> <p>6. InvestLT strategijoje daugiau dėmesio skiriama naujų investuotojų pritraukimui, o ne „aftercare“ (ar investuotojų plėtrai), esamų užsienio bendrovių išlaikymui ir augimui. Iš sėkmingų kitų šalių pavyzdžių matyti, kad labai svarbu rūpintis ilgalaikiu investavimu, kuris padeda įsitvirtinti aukštesnėse vertės grandinės etapuose. (H2020 Policy support facility, 2017 m., 2017 m. spalio)</p>
4.	<p>Inovatyvus verslas</p> <p>1. Lietuvoje dominuoja žemą pridėtinę vertę kuriantis verslas, kurio konkurencingumas sparčiai mažėja dėl augančių darbo kaštų ir nepakankamai sparčiai augančio darbo našumo. Iššūkį sustiprina neigiamos demografinės tendencijos, kvalifikuotos darbo jėgos (nuo jos priklauso aukštos pridėtinės vertės sektorių augimas) ir inovacijų bei investicijų stoka. Išsėmus augimo šaltinius ir neužtikrinus žiniomis grįsto augimo, ateityje Lietuvai gresia pakliūti į „vidutinių pajamų spąstus“. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkią ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p> <p>2. Lietuvos inovatyvių įmonių skaičius yra nepakankamas ir nesudaro kritinės masės verslo investicijų į MTEP augimui. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. rugpjūtis)</p> <p>3. Tik ketvirtadalis Lietuvos įmonių planuoja investicijas „Pramonė 4.0“ srityse. Įmonių skaitmeninio branda – gana žema. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkią ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p> <p>4. Bandomosioms produktų partijoms gaminti skirtų technologinių pajėgumų trūkumas. (Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos, 2019 m. birželis)</p> <p>5. Daugumos dabartinių ES priemonių ekoinovacijų srityje paklausa yra nepakankama. Technologinės ekoinovacijos susilaukė didesnio susidomėjimo nei netechnologinės ekoinovacijos. Įmonių motyvaciją naudotis priemonėmis labiau lemia siekis didinti produktyvumą, o ne mažinti neigiamą poveikį aplinkai. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkią ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p>
5.	<p>Sumani specializacija</p> <p>1. Lietuvos Sumanios specializacijos strategija yra plati ir apima daugumą ekonomikos sektorių – dėl to ribotas ES finansavimas išdalijamas mažomis porcijomis. (Sumanios specializacijos įgyvendinimo stebėseną. Antroji ataskaita, 2019 m. lapkritis)</p> <p>2. Bendra pastebima tendencija – dauguma projektų nefinansuoti dėl jų veiklų neatitikties MTEPI. (Sumanios specializacijos įgyvendinimo pažangos vertinimas, 2018 m. spalio)</p>
6.	<p>Mokslo ir studijų institucijos, žmogiškasis kapitalas</p> <p>1. Neorientuotas į naujų produktų kūrimą mokslo ir studijų institucijų valdymas, biurokratizuotos valdymo sistemos. (Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos, 2019 m. birželis)</p> <p>2. Nepakankamas MTEPI sistemos žmogiškasis kapitalas. Žemas tyrėjų ir pagalbinių MTI personalo karjeros populiarumas; išplėtotą technologijų vystymui ir eksperimentinei plėtrai skirta infrastruktūra neatitinka poreikių; Institucinių technologinių inžinerinių kompetencijų trūkumas; Švietimo sistemoje nepakankamai skatinamas verslumas, kūrybiškumas, lyderystė ir tyrėjui reikalingų gebėjimų ugdymas; Inovatyvių mokymo metodų trūkumas. (Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos, 2019 m. birželis)</p> <p>3. Nepakankamai dėmesio skiriama MTI įveiklinimui. Esama MTI [infrastruktūra] yra nepakankamai išnaudojama. Didelės investicijos, įskaitant ir Europos struktūrinių ir investicijų fondų lėšas nuo 2007 m., į mokslinių tyrimų infrastruktūrą (pastatai ir įrenginiai) nebuvo suderintos su pakankamu įgūdžių rinkiniu (H2020 Policy support facility, 2017 m., 2017 m. spalio)</p>

NR.	PROBLEMA
	<p>4. Daugelio prioritetinių TUI sektorių gebėjimų kliūtys kelia didelį iššūkį. Šiuo atžvilgiu talentų pritraukimas ir išlaikymas yra glaudžiai susiję. Iš tiesų, talentų cirkuliacija ir lietuviškos diasporos sutelkimas, siekiant padėti tarptautiniu mastu vykdyti Lietuvos mokslinius tyrimus ir verslą, bus labai svarbūs gerinant ir tarptautinį Lietuvos inovacijų sistemos atvirumą, žinių perdavimą. (H2020 Policy support facility, 2017 m., 2017 m. spalio)</p> <p>5. Mokslinių tyrimų ir technologijų centrų nebuvimas (angl. RTO). (Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos, 2019 m. birželis)</p> <p>6. Informacinių ir ryšių technologijų specialistų trūkumas rodo, kad reikia investuoti į skaitmeninius įgūdžius – tai padėtų didinti konkurencingumą, inovacijas ir Lietuvos pajėgumą įsisavinti technologijas – ir skatinti pereiti prie labiau žiniomis grindžiamos ir didesnės pridėtinės vertės ekonomikos. (ES Tarybos rekomendacijos Lietuvai 2019, 2019 m. birželis)</p>
7.	<p>Verslo-mokslo bendradarbiavimas</p> <p>1. Ribotą verslo ir mokslo bendradarbiavimą lemia Lietuvos ekonomikos – mažai integruotos į pasaulines vertės grandines ir daugiausia orientuotos į mažesnės pridėtinės vertės pramonę – struktūra, taip pat riboti viešųjų mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumai. Intensyvus mokslo – verslo bendradarbiavimas Lietuvoje apsiriboja nedideliu skaičiumi nišų, aukštųjų technologijų sektorių (pvz., biofarmacijos, fotoninės ir kai kurios informacinės ir ryšių technologijos (IKT)). (2019 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita, 2019 m. vasaris)</p> <p>2. Menkas tyrėjo karjeros patrauklumas, nepakankamos paskatos komercinti mokslo rezultatus, nepakankamas ūkio imlumas žinioms. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. rugpjūtis)</p> <p>3. Ekonomikos geba diegti inovacijas ir įsisavinti MTI yra ribota. Inovacijas diegiančios įmonės Lietuvoje yra gana mažos. Jos yra nepakankamai integruotos apie vietos klasterius ir į pasaulines vertės grandines, be to, turi nedidelį potencialą pritraukti kritinės masės investicijų ir kurti didelio masto inovacijas. Menką mokslinių tyrimų ir inovacijų paklausą įmonėse daugiausia iš anksto nulemia ekonomikos, kurią iš esmės sudaro žemesnės pridėtinės vertės pramonė ir paslaugos, struktūra. (2019 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita, 2019 m. vasaris)</p> <p>4. Lietuvos inovatoriai yra nepakankamai bendradarbiaujantys su mokslo institucijomis, kurių potencialas kuriant inovacijas yra mažai išnaudotas. Todėl išlieka aktualu skatinti bendradarbiavimą ir ryšius tarp inovacijų sistemos dalyvių bei klasterizaciją. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. rugpjūtis)</p>
8.	<p>MTI sistemos tarptautiškumas</p> <p>1. Lietuvos MTI sistemos integracijos į tarptautinės vertės grandines stoka. Patrauklaus inovacijų regiono įvaizdžio trūkumas; Žemas Lietuvos įmonių aktyvumas tarptautinėse MTI programose ir iniciatyvose; Lietuvos ir užsienio MTEP infrastruktūros kuriant aukštąsias technologijas sąveikos trūkumas; (Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 m. vertinimas: Mokslas, technologijos ir inovacijos, 2019 m. birželis).</p> <p>2. Tarptautiškumo priemonių svoris visame ES priemonių rinkinyje yra santykiškai mažas. Priemonės yra pernelyg smulkios, kad turėtų reikšmingą poveikį įmonių tarptautiškumui. Siekiant didinti įmonių tarptautiškumą aktualios ne tik atskiros priemonės, tačiau ir tarptautiškumo integravimas į kitas priemones, skatinant partnerystes su užsienio partneriais jose. Šiuo metu Lietuvos MVĮ dalyvavimas ir konkurencingumas EK tiesiogiai valdomose programose yra ribotas, todėl jos daugiausiai konkuruoja dėl struktūrinių fondų lėšų. Poreikis telkti investicijas ir derinti šaltinius derėtų su galimybėmis pritraukti didesnį finansavimą iš Europos Komisijos tiesiogiai valdomų, dvišalių ar daugiašalių programų. (UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkiojo ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas, 2019 m. liepa)</p>

IŠŠŪKIAI

1. Neefektyviai įgyvendinama MTI politika – sudėtingas valdymo ir koordinavimo procesas, per didelė administracinė našta, retai užtikrinamas politikos, atskirų veiklų tęstinumas. Pats viešasis sektorius per mažai inovatyvus tiek vidinių procesų atžvilgiu, tiek teikdamas viešąsias paslaugas, tiek skatindamas inovacijas visose ūkio srityse. Per silpna sinergija tarp švietimo, mokslo ir inovacijų sistemų.

2. Per mažas MTI finansavimas, kuris sąlygoja didelę MTI sistemos priklausomybę nuo ES lėšų. Tai lemia palyginti žemą bendrą mokslo kokybę dėl nepakankamo viešojo sektoriaus aprūpinimo, priemonių tęstinumo neužtikrinimo ir pan. Griežtos ESFI lėšų naudojimo taisyklės apriboja valstybės intervencijos į MTI galimybes, kas lemia kai kurių norimų rezultatų nepasiekimą. Trūksta kompleksinių ir individualizuotų priemonių. Atskirai paminėtina problema, susijusi su menku biudžetiniu MTEP finansavimu – tyrėjų atlyginimai. Jie ne tik nepatrauklūs darbui mokslo ir studijų institucijose, bet taip pat daro neigiamą įtaką dalyvavimui tarptautinėse MTEP programose (pvz. Horizontas 2020), nes Lietuvos institucijų gaunama dotacija priklauso ir nuo šalies tyrėjų atlyginimo vidurkio. Tiek dalyvaujant nacionalinėse, tiek tarptautinėse programose, Lietuvos tyrėjų atlyginimas praktiškai nesiskiria, tačiau dalyvavimas nacionalinėse programose paprastesnis ir suteikiantis daugiau galimybių gauti finansavimą projektams.

3. Verslas nepakankamai imlus žinioms ir inovacijoms, dėl to neišnaudojamas jo našumo, plėtros į kitas rinkas potencialas. Nepaisant to, kad tarptautiniuose palyginimuose, atskleidžiančiuose verslo sąlygas, Lietuva užima pakankamai aukštas vietas (pvz. Doing Business 2020 reitinge Lietuva yra 11 vietoje), o ir institucinė struktūra (Versli Lietuva, Investuok Lietuvoje) veikia gan efektyviai, aplinka nepakankamai patraukli kurtis technologiniam verslui, startuoliams. Už MTI sistemos ribų esanti administracinė, mokestinė, teisinė aplinka kartu su žmoniškųjų išteklių trūkumu riboja inovatyvaus verslo kūrimąsi ir plėtrą, o MTI sistemos ribose neužtikrinami pakankami investicijų srautai į rizikingą verslą, lengvatos pasiekiamos gan sudėtingai. Verslas per mažai reinvestuoja į MTI veiklas, net turėdamas naudos iš valstybės investicijų į MTI.

4. Ekonomikos struktūra riboja inovacijų plėtrą – vyrauja žemos pridėtinės vertės gamyba, paslaugos ir eksportas, ilgai maži mažinantys ekonomikos augimą, šalies konkurencingumą ir patrauklumą investuotojams. Regionų bruožai (pvz. verslumo, konkurencingumo skirtumai) bei jų netolygus vystymas verčia juos konkuruoti dėl išteklių (pvz. darbo jėgos, investicijų). Neužtikrinamas pritrauktų investicijų išlaikymas ir didinimas.

5. Visuomenė pasižymi palyginti žemu verslumo, kūrybiškumo, lyderystės lygiu, o švietimo sistema neužtikrina jo augimo. Visuomenės verslumas orientuotas į tradicines ūkio šakas, vyrauja atgyvenę verslo metodai. Neišvengiami ir būtini pokyčiai (pvz. skaitmeninimas, dirbtinis intelektas) vyksta lėtai ir nedidelėmis apimtimis, o viena to priežasčių – verslui trūksta technologinių pajėgumų, IRT specialistų.

6. Sumanios specializacijos strategija neorientuota į specifines šalies ar atskirų regionų specializacijas, o dengia daugumą ekonomikos sektorių. Dėl to, ir taip ribotos MTI lėšos nukreipiamos į nebūtinai imlius MTI sektorius, spręsdamos vienkartinis iššūkius, o ne kurdamos savaeigį žinių ir inovacijų paklausos ir pasiūlos ciklą.

7. Mokslo ir studijų institucijos pasižymi komplikuoju valdymu, dėl ko lėtai prisitaiko prie pokyčių, neišnaudoja inovacinio potencialo. Nepatraukli tyrėjo karjera, rinkos poreikių neatitinkanti infrastruktūra, technologinių inžinerinių kompetencijų trūkumas, švietimo sistemos, inovatyvių mokymo metodų trūkumai, sudėtingi talentų pritraukimo ir išlaikymo mechanizmai lemia nepakankamą MTI žmogiškąjį kapitalą. Investicijos į mokslo ir studijų institucijas yra fragmentuotos, neužtikrinamos intervencijų sąsajos, darna.

8. Mokslo-verslo bendradarbiavimo mastai palyginti menki ir apsiriboja keliais tradiciniais sektoriais (lazeriai, biotechnologijos) ir lėtai plečiasi į naujus. Tai lemia daugelis aukščiau išvardintų priežasčių – ekonomikos struktūra, lemianti nedidelę MTI paklausą versle, nepakankamas verslo imlumas žinioms, potencialas, vangi verslo integracija į vertės kūrimo grandines, klasterius, nepatraukli tyrėjo karjera, nepakankamos paskatos komercinti mokslo rezultatus.

9. Lietuvos MTI sistema nepakankamai integruota į tarptautines vertės kūrimo grandines. Tai lemia nepatrauklaus inovacijoms regiono įvaizdis, neaktyvus dalyvavimas tarptautinėse MTI iniciatyvose, menka tarptautinė sąveika plėtojant stambią MTI infrastruktūrą. Įgyvendinama palyginti maža į tarptautiškumą orientuotų priemonių, kaip ir tarptautiškumo elementų kitose priemonėse (pvz. skatinant tarptautines verslo partnerystes). Lietuvos įmonės, užuot bendradarbiaudamos tarptautinių programų rėmuose, konkuruoja dėl ESFI šalių viduje.

REKOMENDACIJOS

- Iš esmės tobulinti MTI politikos formavimą, koordinavimą ir įgyvendinimą (sklandžiau planuoti priemonės, tobulinti jų įgyvendinimo procesą, konsoliduoti MTEPI finansuojančių ir konsultuojančių institucijų tinklą (konsoliduoti ir optimizuoti verslo paramos agentūras, apjungiant jų investicijų, eksporto ir inovacijų skatinimo funkcijas). Užtikrinti MTI politikos darną, taip pat efektyvų įvairių politikos priemonių koordinavimą ir glaudų MTI politiką įgyvendinančių valdžios institucijų bendradarbiavimą.
- Užtikrinti, kad MTI sistema ir jos pertvarkos derėtų su aukštojo mokslo pertvarka, nebūtų finansuojamos neefektyvios įstaigos ar infrastruktūros.
- Ženkliai didinti finansavimą MTEP iš nacionalinio biudžeto.
- Užtikrinti geresnes sąsajas tarp priemonių, taikant platesnį priemonių, skatinančių technologijų persiliejimą ir MTEP rezultatų komercinimą, spektrą ir priemonių suderinamumą, jungiant jų veiklas į vieningą sistemą.
- Įgyvendinti kompleksines priemones verslui, apjungiančias MTEP veiklas ir konsultacijas, mentorystę, įvairių priemonių įgyvendinimą etapais, atsižvelgiant į įmonės augimo stadiją ir tipą. Sudaryti palankias sąlygas įmonėms išvystyti savo idėjas ir teikti paraiškas joms patogių metu, plačiau naudoti finansinius instrumentus.
- Užtikrinti ESFI finansuojamų priemonių ir projektų tęstinumą, vengiant finansavimo „duobių“ tarp investicijų laikotarpių.
- Siekiant skatinti paklausą ekoinovacijų priemonėms, aktyviai vykdyti šviečiamąją veiklą įmonėms apie ekoinovacijas ir jų naudą. Taip pat tobulinti priemones.
- Reikšmingai sustiprinti Lietuvos MTI sistemos žmogiškąjį kapitalą. Ženklias investicijas skirti aukščiausios kvalifikacijos tyrėjų iš užsienio pritraukimui, iš esmės pagerinti darbo sąlygas tyrėjams (ypatingai atlyginimo už darbą klausimu) ir padidinti finansavimą tyrėjų vykdomiems MTEP darbams.
- Tobulinti talentų pritraukimo iniciatyvas.
- Sistemingai investuoti į užimtųjų kompetencijų vystymą.
- Koncentruoti ir optimizuoti MTEP infrastruktūrai skiriamas investicijas, daugiau dėmesio skirti infrastruktūros įveiklinimui. Kurti pasauliniu mastu konkurencingus MTEPI centrus.
- Sukurti nuoseklią politikos priemonių sistemą, skirtą mokslo ir verslo bendradarbiavimui skatinti. Pertvarkyti finansines mokslo ir verslo bendradarbiavimo paskatas, finansiškai atlyginant už pasiektus MTEP veiklos rezultatus.
- Nukreipti investicijas ir verslo bendradarbiavimo paskatas į didelį augimo potencialą turinčią tikslinę įmonių grupę, nepriklausomai nuo jų ekonominės veiklos sektoriaus.
- Peržiūrėti verslo inovatyvumo ir bendradarbiavimo skatinimo finansinių paskatų schemas, įskaitant ir MTEP veiklos mokesťines lengvatas, rizikos kapitalą ir kt. MTEP mokesčių lengvatomis galėtų būti naudojamosi plačiau, jeigu būtų sumažintos reikalavimų laikymosi išlaidos ir administracinė našta mažoms įmonėms.
- Įgyvendinti stiprių, tarptautiniu mastu matomų ir profesionalių klasterių iniciatyvas.
- Taikyti taikomųjų mokslinių tyrimų centrų (institūtų) finansavimo modelį, grįstą veiklos ir partnerystės rezultatais.
- Sukurti vieningą nacionalinio lygmens koordinavimo sistemą (su verslo sektoriuje patirties turinčiais

---

darbuotojais) proaktyviam darbui su verslu.

- Didinti žiniomis grindžiamos veiklos dalį ekonomikoje atnaujinant gebėjimus ir technologijas.
- Užtikrinti, kad būtų įgyvendinti pradėti sisteminiai pokyčiai, susiję su startuolių ekosistema: užtikrinamas investicijų kryptingumas; kuriama palanki mokestinė bazė, paskatos ir lengvatos; kuriama palanki aplinka steigti verslą subjektams iš kitų šalių; gerinamas darbuotojų prieinamumas.
- Užtikrinti rizikos kapitalo ekosistemos plėtrą, pvz.: šviesti verslą (ypač regionuose) apie rizikos kapitalo fondus, kaip jie veikia, kaip galima jais pasinaudoti, gerinti teisinę sąlygą instituciniams investuotojams investuojant į rizikos kapitalo fondus, tobulinti reguliacinę ir mokestinę rizikos kapitalo fondų aplinką.
- Pereiti prie aukštųjų technologijų ir didesnės pridėtinės vertės produktų galėtų padėti papildomos investicijos į inovatyvių MVĮ tarptautiškumą, jungimosi į klasterius, pasaulines vertės kūrimo grandines ir bendradarbiavimo veiklas.
- Sustiprinti mokslo ir studijų institucijų

administracinius gebėjimus, susijusius su darnių bendrų mokslinių tyrimų darbotvarkių rengimu ir įgyvendinimu (ypatingai jungiamuose universitetuose ir institutuose).

- Patobulinti sumanios specializacijos procesą, pasitelkiant prioritetinių sričių koordinatorius (fasilitatorius) mokslo-verslo bendradarbiavimui skatinti, taip pat atskiriant brandžius prioritetus nuo potencialių bei numatant jiems skirtingus įgyvendinimo mechanizmus.
- Inicijuoti ir įgyvendinti priemones, skirtas tikslinėms grupėms į sumanios specializacijos kryptį ir jų prioritetų įgyvendinimo programą aktyviau įtraukti.
- Vykdam su investicijomis susijusią ekonominę politiką sutelkti dėmesį į inovacijas, energijos ir išteklių naudojimo efektyvumą, darnų transportą ir energijos jungtis, atsižvelgiant į regioninius skirtumus. Skatinti našumo augimą didinant viešųjų investicijų efektyvumą.
- Skatinti aktyvesnę inovacijoms imlių tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą, orientuojantis ne tik į naujus, bet ir jau Lietuvoje veikiančius investuotojus.

NR.	ŠALTINIAI
1.	<u>2018 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita</u>
2.	<u>2019 m. Europos semestras – Lietuvos ataskaita</u>
3.	<u>H2020 Policy support facility, 2017 m.</u>
4.	<u>Lietuvos ūkio sektorių finansavimo po 2020 metų vertinimas</u>
5.	<u>UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 1 prioriteto „Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų skatinimas“ poveikio vertinimas</u>
6.	<u>Sumanios specializacijos įgyvendinimo pažangos vertinimas</u>
7.	<u>UAB „Visionary Analytics“ 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 3 prioriteto „Smulkią ir vidutinio verslo konkurencingumo skatinimas“ poveikio vertinimas</u>
8.	<u>Sumanios specializacijos įgyvendinimo stebėsena. Antroji ataskaita</u>
9.	<u>ES Tarybos rekomendacijos Lietuvai 2019</u>

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

Vyriausybės
strateginės analizės
centras

